

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, професора, професора кафедри міжнародного права та міграційної політики Західноукраїнського національного університету

Фліссака Костянтина Андрійовича

на дисертаційну роботу Іващука Олега Валентиновича на тему: «Економічна дипломатія України в умовах нового світового порядку», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 29 – «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 – «Міжнародні економічні відносини»

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Актуальність дисертаційної роботи О.В. Іващука обумовлена зростанням ролі економічної дипломатії у сучасних міжнародних економічних відносинах, яка все більше знаходить свій вияв у політичній, правовій та економічній сферах. Разом з тим, у вітчизняній науці спостерігається дещо обмежене й обережне дослідження зазначеного об'єкту. Міждисциплінарність економічної дипломатії, труднощі з використанням математичного апарату для оцінки ефективності її функціонування, дискусійність щодо вибору географічних чи галузевих векторів прикладення її зусиль відлякують науковців, підштовхуючи їх до легших в частині наукового пошуку проявів міжнародних економічних відносин.

Разом з тим, досвід країн, які мають значні позитивні результати в реалізації зовнішньоекономічної діяльності та просування власних інтересів за кордоном, свідчить про значимість економічної дипломатії. Наявні в Україні та в інших державах дослідження підкреслюють, що відмовлятися від використання інструментів і методів економічної дипломатії або ж обмежувати їх – означає добровільно відмовлятися від додаткових соціально-економічних результатів, які вона може забезпечувати.

Додаткового значення дана тема набуває для України, оскільки на фоні концентрації уваги на проблематиці євроінтеграції та країн ЄС, інші важливі

інструменти розвитку зовнішньоекономічного партнерства нерідко ігнорувались або досліджувались недостатньо. Тому подальше вивчення тематики економічної дипломатії, особливостей її розвитку та специфіки має істотне значення як для вітчизняної науки, так і для практики.

Дисертаційна робота пов'язана з темами наукових досліджень Західноукраїнського національного університету, а саме виконувалась у межах фундаментального держбюджетного дослідження «Концепція відбудови та зеленої реконструкції України» (державний реєстраційний номер 0124U000003; Наказ ЗУНУ № 178 К/тр-НДЧ від 07.05.2024 р.); науково-дослідних робіт кафедри міжнародних відносин та дипломатії – «Стратегічні доміанти економічної дипломатії в контексті формування нової конфігурації світового порядку» (державний реєстраційний номер 0121U111026) при підготовці розділів «Новий світовий порядок у міждисциплінарному дискурсі», «Концептуальні засади та системні детермінанти трансформації економічної дипломатії в умовах глобальних ризиків і загроз», «Моделі економічної дипломатії та типи геостратегічної політики України в умовах нового світового порядку»; «Новітні тренди розвитку міжнародних відносин» (державний реєстраційний номер 0123U100872) при підготовці розділів «Геополітична та геоекономічна фрагментація світу», «Україна у сучасній системі міжнародних відносин»; кафедри міжнародної економіки – «Геоекономічні та цивілізаційні виклики розвитку глобальної економіки» (державний реєстраційний номер 0121U111077) при підготовці розділу «Глобальні виклики для економічної дипломатії України»; крім того, дослідження виконувалося в межах роботи з надання науково-професійних послуг за господарським договором «Надання консультативних послуг з питань роботи на платформі «NAZOVNI», яка є сервісом глобалізації українського бізнесу та головним інструментом просування експорту за кордон за сприяння українських посольств» (Наказ ЗУНУ № 219 К/тр-НДЧ від 27.06.2023 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи О.В. Іващука на тему «Економічна дипломатія України в умовах нового світового порядку» дає підстави стверджувати про високий рівень виконаного дослідження, що містить наукові положення, які мають теоретичний та практичний характер. Отримані автором наукові положення, висновки та рекомендації є обґрунтованими, бо базуються на використанні сучасних наукових теорій, концепцій вітчизняних і зарубіжних наукових шкіл з досліджуваної проблематики.

У дисертаційній роботі автором використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, які взаємодоповнюють один одного, зокрема: методи теоретичного узагальнення, історичний метод, методи діалектичного пізнання, компаративного аналізу, індукції та дедукції, аналізу та синтезу, SWOT-аналізу та інші. Доцільно звернути увагу на коректність та доречність використання цілого ряду економіко-математичних методів дослідження, серед яких методи: статистичного аналізу, головних компонент, кореляційного і регресійного аналізу, кластерного аналізу.

Аргументованість, достовірність та обґрунтованість зроблених у дисертаційній роботі висновків та рекомендацій підтверджується належним аналізом фахової літератури (в тому числі, автор використовував фундаментальні праці вітчизняних та зарубіжних вчених) та аналітичною базою дослідження. Основу дослідження становлять статистичні дані та аналітичні матеріали Організації Об'єднаних Націй, Світового банку, Світової організації торгівлі (СОТ), Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Міжнародного валютного фонду, Європейського Союзу, Світового економічного форуму, Швейцарського інституту КОФ, інших міжнародних організацій та аналітичних центрів, Державної служби статистики України.

В дисертаційній роботі розкрито теоретичні підходи до сутності сучасного світового порядку (с.13-31), досліджено економічні виміри формування нового світового порядку, яке відбувається в першій половині ХХІ століття (с. 32-51).

Автором розглянуто передумови формування економічної дипломатії, досліджено як її теоретичні засади (с. 51-59), так і практику реалізації у ряді країн світу (с.60-71).

О.В. Іващук детально досліджує методологічні підходи до формування архітекτονіки сучасної економічної дипломатії (с.73-89). На даному етапі автор формулює власну розробку – інтегральний індекс економічної дипломатії (с.84-85) та здійснює класифікацію країн світу за рівнем розвитку даного показника (с.86-89).

Заслуговує на увагу авторська методика дослідження сучасних трендів економічної дипломатії України (с.89-106) та проведена оцінка впливу системних детермінант на динаміку економічної дипломатії (с. 107-123). Це дозволило виявити сильні та слабкі місця в вітчизняній практиці, на підставі чого автор розробив ряд пропозицій щодо посилення перших та мінімізації впливу останніх.

На основі проведеного дослідження автор конкретизує пріоритети сучасної економічної дипломатії в умовах системних трансформацій світового порядку, які мають місце в останні десятиліття (с.126-141). В даному контексті О.В. Іващук розглядає виклики, які постають перед вітчизняною економічною дипломатією (с. 142-154) та робить спроби висловити власне бачення її подальшого розвитку в умовах багатовекторності, яка диктується об'єктивними реаліями ХХІ століття та інтересами держави (с.155-183).

Достовірність винесених на захист положень підтверджується їхньою публікацією у наукових фахових виданнях, апробацією результатів дисертації на конференціях.

Наукова новизна та особистий внесок дисертанта в отриманих результатах

До найбільш важливих наукових результатів, отриманих здобувачем особисто, можна віднести:

– вперше обґрунтовано концептуальну модель формування архітекτονіки багатовекторної економічної дипломатії України з урахуванням її ролі в матриці кроссекторальних взаємодій нового світового порядку та її просторового, функціонального, інституційного вимірів; аргументовано перехід економічної дипломатії від її класичної централізованої форми до мережевої, що базується на принципах синергійності, стійкості, гнучкості, адаптивності, координації, горизонтального лідерства і враховує вплив факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ;

– удосконалено трактування світового порядку як багатогранного процесу, що відображає нову конфігурацію (точніше реконфігурацію існуючої) системи міжнародних відносин і глобального управління, в тому числі деталізовано сутнісні характеристики й імперативи світового порядку в межах позитивної та нормативної методології, що дало змогу обґрунтувати його багаторівневості і міждисциплінарний характер. Такий підхід розширює розуміння світового порядку, з одного боку, як динамічного процесу, що відображає об'єктивну поточну реальність у системі міжнародних відносин і трансформується під впливом множинності чинників, а з іншого боку, тяжіє до пошуку ідеальної моделі, яка передбачає гармонізацію міжнародних відносин та досягнення глобального консенсусу;

– розширено наукові підходи до оцінки активності економічної дипломатії країн, зокрема запропоновано та розраховано Інтегральний індекс економічної дипломатії. Для його розрахунку використано такі складові: багатосторонні інвестиційні угоди, регіональні преференційні торговельні угоди, дипломатичні представництва країни за кордоном, Індекс безвізового режиму, соціальну складову Індексу глобалізації. Запропонований підхід дав змогу розрахувати Інтегральний індекс економічної дипломатії України за період 2012–2022 рр. та зробити його прогноз на перспективу;

– досліджено інституційно-функціональні підходи до реалізації багатовекторності економічної дипломатії України, що, на відміну від існуючих, доповнені новими акторами міжнародних економічних взаємодій, серед яких

особливу роль відведено недержавним інституціям, українській діаспорі, університетам, дослідницьким інститутам й аналітичним центрам тощо, сучасними функціональними проявами економічної дипломатії, які не обмежуються стимулюванням зовнішньої торгівлі та інвестицій, а й спрямовані на вирішення політичних, соціальних, економічних та інших завдань, підтримку їхнього збалансування, зменшення зовнішніх ризиків, адаптацію до трансформацій світового порядку;

– набули подальшого розвитку концептуальні підходи до формування нового світового порядку під впливом глобальних мегатрендів та геополітичної напруженості, на основі чого узагальнено його економічні виміри; встановлено зміщення акценту з геополітичних імперативів на економічні;

– обґрунтовано необхідність зміни економічної філософії світового порядку, яка детермінувалася на різних етапах його формування такими процесами: економізацією, транснаціоналізацією, фінансизацією, інформаційною трансформацією та економічною цифровізацією; виокремлено основні наслідки трансформації світового порядку та їхній вплив на пріоритети економічної дипломатії;

– обґрунтовано особливості розвитку економічної дипломатії України на основі системного аналізу її сучасних трендів, які формуються під впливом трансформації світового порядку в умовах глобальної нестабільності та ризиків, порушення країнами правил багатосторонньої дипломатії й активізації протекціоністської політики, зростаючої, але непослідовної зовнішньоторговельної відкритості України, прогресуючої глобальної інтеграції та водночас посилення конкуренції за ресурси, в тому числі енергетичні, COVID-19 і війни.

Значення результатів дисертації для теорії і практики

Ознайомлення зі змістом дисертації підтверджує, що отримані теоретичні результати дослідження полягають у поглибленні теоретичних концептів економічної дипломатії, враховуючи основні тренди формування нової

конфігурації світового порядку, та окресленні стратегічних пріоритетів економічної дипломатії України. Результати дослідження мають прикладний характер, тому є важливими з практичної точки зору в контексті багатовекторності реалізації економічної дипломатії України.

Результати дисертаційного дослідження О.В. Іващука отримали застосування в діяльності: Державного підприємства «Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв» (довідка № 17Д/МУ від 02.02.2024 р.), Почесного консульства Угорщини в м. Тернопіль (довідка № 08/04/2024 від 08.04. 2024 р.), Управління міжнародного економічного співробітництва та інвестиційних проектів і Департаменту економічного розвитку і торгівлі Тернопільської обласної військової адміністрації (довідка № 05-4544/11 від 29.04.2024 р.). Крім того, окремі положення та результати дослідження впроваджено у навчальний процес Західноукраїнського національного університету під час викладання дисциплін «Міжнародна економічна діяльність», «Міжнародне співробітництво», «Міжнародна економічна політика», «Міжнародні відносини та світова політика», «Міжнародна політика та економічна дипломатія», «Україна в сучасних геополітичних процесах», «Міжнародні системи та глобальний розвиток» (довідка № 126-31/1385 від 26.06.2023 р.).

Повнота опублікованих основних положень дисертації

Результати дисертаційного дослідження О.В. Іващука опубліковані у 22 наукових працях загальним обсягом 10,63 д. а. (особисто автору належать 5,1 д.а.), зокрема: 9 праць – у наукових фахових виданнях, 1 публікація – в іншому виданні, 2 публікації – у наукових періодичних виданнях іншої держави, 10 праць апробаційного характеру опубліковані у збірниках за матеріалами міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Ознайомлення зі змістом публікацій дає підстави стверджувати, що вони розкривають основні положення дисертації та наукові результати. У наукових працях, опублікованих у співавторстві, чітко зазначено особистий внесок здобувача. Кількість

опублікованих наукових праць за темою дисертації відповідає вимогам. Профіль видань та зміст наукових публікацій відповідає встановленим вимогам щодо повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

Оцінка структури дисертації, мови і стилю викладення

Структура дисертаційної роботи є логічною, представлені розділи послідовно розкривають тему дослідження. Зміст дисертаційної роботи відповідає визначеним меті і завданням дослідження, розкриває тему роботи, свідчить про її цілісність та завершеність. Дисертація написана українською мовою із використанням фахової термінології. Стиль викладення тексту є науковим. Дисертаційна робота О.В. Іващука за змістом відповідає спеціальності 292 – Міжнародні економічні відносини.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Ознайомлення зі змістом дисертації Іващука Олега Валентиновича підтверджує, що дисертаційна робота має самостійний характер. Дисертаційна робота містить необхідні посилання на джерела інформації у кожному випадку використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права. Вищезазначене дає підстави зробити висновок, що автор дотримується принципів та норм академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

У дисертаційній роботі О.В. Іващука сформульовано та обґрунтовано низку наукових положень та висновків, окремі з яких мають дискусійний характер та потребують додаткового обґрунтування:

1. У розділі 1 автор розглядає теоретико-методологічні засади економічної дипломатії, аналізує наявні дослідження інших науковців, при цьому в розділі

відсутнє чітко сформульоване розуміння розглядуваної категорії. Відзначимо, що зі змісту самої роботи позиція автора по даному питанню є зрозумілою, в той же час вважаємо, що конкретизація її в тексті роботи була б логічним та методологічно виправданим кроком.

2. У дисертації автор аргументує появу технологічної дипломатії та цифрової, виокремлює їх як види економічної дипломатії (с. 55). Вважаємо таку позицію дискусійною, бо Стратегією публічної дипломатії МЗС України економічна дипломатія та цифрова виокремлені як рівноправні форми публічної дипломатії (с. 90).

3. При розробці загальних рекомендацій за підсумками проведеного дослідження, автор чітко конкретизує наявні у вітчизняній економічній дипломатії проблеми, демонструє розуміння їх впливу на розвиток міжнародного партнерства України з іншими державами. При цьому глибина рекомендацій щодо їх усунення здебільшого обмежується тактичним рівнем. Відзначимо, що розгляд стратегічного рівня тут істотно підвищив би значимість отриманих результатів.

Разом з тим, зазначені зауваження та дискусійні положення не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи О.В. Івашука, можуть бути використані автором для продовження наукових досліджень.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Івашука Олега Валентиновича на тему: «Економічна дипломатія України в умовах нового світового порядку», подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 29 – Міжнародні відносини за спеціальністю 292 – Міжнародні економічні відносини, є завершеним, самостійним та логічно побудованим науковим дослідженням. Отримані автором результати мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Івашука Олега Валентиновича на тему: «Економічна дипломатія України в умовах нового

світового порядку» відповідає спеціальності 292 – Міжнародні економічні відносини; вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, а її автор – Іващук Олег Валентинович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 29 – Міжнародні відносини за спеціальністю 292 – Міжнародні економічні відносини.

Рецензент:

**доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародного
права та міграційної політики
Західноукраїнського
національного університету**

Костянтин ФЛІССАК

Підпис	<i>К. Фліссак</i>
Завіряю:	<i>А. Смирнов</i>
НАЧАЛЬНИК ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ	